

Sygn. akt. ....

Protokół przesłuchania świadka

Dnia 4 lutego 1969 r. w Leśnej Jani

Wice-Pod-Prokurator, St. Referendarz Sędzi, Asesor¹⁾ Prokuratury
Wojewódzkiej w Gdańsku Marian Multan

z udziałem Protokółanta .....

w obecności stron .....

~~przesłuchał~~ ~~nieżej wymienionego w charakterze świadka~~ — bez odebrania przyrzeczenia¹⁾. — ~~Po uprzedzeniu świadka o prawie odmowy zeznań (art. 94 k. p. k.) i o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania — oraz o znaczeniu przyrzeczenia Prokurator odebrał od niego przyrzeczenie na zasadzie art. .... k. p. k. ')~~, po czym oświadczył on, że²⁾

..... i świadek zeznał co następuje:
Franciszek Manikowski I

Imię i nazwisko .....

Wiek 75 lata .....

Imiona rodziców Franciszek i Marianna z d. Bębicka .....

Miejsce zamieszkania Leśna Jania pow. Starogard Gd. .....

Zajęcie rencista .....

Karalność nie karany .....

Stosunek do stron obcy .....

Od 1957 roku pracowałem jako stróż nocny w majątku ziemskim w Leśnej Jani Stanowiącym własność Konkela Otto Karl, s. W tym samym charakterze pracowałem u niego i przez cały okres okupacji hitlerowskiej. Około czterech miesięcy przed wybuchem wojny niemiecko-polskiej, Konkel wyjechał do Gdańska. Wrócił dopiero w miesiącu wrześniu 1939 roku, po trzech dniach od zajęcia naszych terenów przez wojska hitlerowskie. Zamieszkiwałem przez cały okres okupacji w budynku odległym od byłego posterunku Policji Państwowej o około sto metrów w linii prostej. W pomieszczeniach tego posterunku w pierwszych dniach miesiąca września 1939 r. zakwaterowali się SS-mani w siwych mundurach. Jak sobie przypominam było ich sześciu. Widziałem jak trzej z tych SS-manów prowadzili

1) Zbędne wyrazy druku należy przekreślić.

2) W tym miejscu należy wpisać odpowiedź, jakiej udzielił świadek, po uprzedzeniu go o prawie odmówienia zeznań (art. 94 k.p.k.).

Manikowski

dwóch młodych wysokiego wzrostu mężczyzn. Wydaje mi się, że byli to dwaj bracia Soleccy pochodzący ze Starej Jani. Mieki oni podniesione do góry ręce a SS-mani wszyscy mieli karabiny, dwóch w rękach a trzeci na pasie na ramieniu. Jeden z nich jak widziałem strzelał z karabinu pod nogi prowadzonym. Widziałem, że doprowadzili ich do piwnicy w budynku zajmowanym przez rządcę majątku Konkela o nazwisku Seel. Słyszałem po tym, dobiegające z tej piwnicy jęki i krzyki bitych ludzi. Kiedy SS-mani po zamknięciu tej piwnicy na kłódkę odeszli, przeszedłem w pobliżu tej piwnicy i słyszałem rozmowy osadzonych tam Polaków. Wywnioskowałem z tego, że hitlerowcy trzymali tam więcej zatrzymanych Polaków. Nie wiem co się dalej stało z tymi osadzonymi w piwnicy. SS-mani ci stacjonowali w Leśnej Jani około tygodnia. Żeby w tym czasie kogoś hitlerowcy zamordowali, nie słyszałem. W jakiś czas po odjeździe SS-manów budynek gdzie kwatrowali został zajęty przez żandarmów na posterunek. Żandarmów było w początkowym okresie dwóch. Jeden z nich nazywał się Buchbach. Jednego dnia wieczorem, widziałem jak hitlerowcy wyprowadzili przed posterunek siedmiu Polaków. Rozpoznałem między nimi jednego Felskiego ze Smętowa. Był on wysokiego wzrostu i widziałem go poprzednio przed aresztem. Z hitlerowców nie rozpoznałem nikogo. Byli w cywilnych ubraniach i mundurach. Ustawili tych Polaków w dwójki, dali im worki, które musieli trzymać z tyłu przy karku i poprowadzili ich w kierunku lasu Witnik. Po drodze widziałem, że hitlerowcy ich zatrzymali i musieli do worków nasypać piasek. Z pełnymi już workami na plecach poprowadzili ich drogą w kierunku lasu. Po kilku minutach usłyszałem dobiegające z kierunku tego lasu serię pojedynczych strzałów. Ludzie po tym mówili, że zostali oni w Witniku zamordowani. Od początku okupacji Amtskomisarem w Leśnej Jani był Konkell. Jeszcze przed nim przyjechali z Gdańska dwaj SA-mani. Jeden z nich nazywał się Erich Kolberg. Wydaje mi się, że oni dwaj właśnie sprawowali w tym pierwszym okresie okupacji władzę. Koło budynku posterunku żandarmerii była przybudówka w której mieścił się areszt. Przetrzynywano w nim aresztowanych Polaków. Widziałem jak codziennie SS-mani i SA-mani bili na placu przed aresztem pałkami Polaków. Zwykle otaczali grupę aresztowanych, kazali im skakać przez płoty, biegać i bili. Opowiadały mi córki: Franciszka Gibas zamieszkała obecnie w Elblągu [redacted] i Zofia Manuszewska zamieszkała obecnie również w Elblągu przy ulicy [redacted], że w czasie jak kopali kartofle na polu, widziały jak Kolberg i ten drugi SA-mann prowadzili w kierunku lasu Witnik dwóch młodych chłopców, pochodzących prawdopodobnie z Gdyni. Zastrzelili ich na polu przed lasem. Córki to widziały. Opowiadała mi żona Lucja/nie żyje/, że widziała jak ci sami dwaj hitlerowcy prowadzili do lasu Witnik Łobockiego z Kamionki.

c.d.zeznań świadka Franciszka Manikowskiego I z dnia 4.II.1969 r.

W miesiącu wrześniu 1939 roku widziałem jak drogą w kierunku Twardej Góry dwaj cywilni hitlerowcy z karabinami, prowadzili dwóch mężczyzn z których jednego znałem i wiem, że nazywał się Gutkin i pochodził ze Skórcza. Słyszałem po tym od ludzi, że zostali oni zamordowani koło Rychławy na polu. W miesiącu październiku 1939 r. widziałem jak Kusch wiozł samochodem szosą w kierunku Kopytkowa, Gracka Kotowskiego i Bruchwalskiego. Ludzie po tym mówili, że widzieli ich w Kopytkowie w piwnicy pałacu. W miesiącu listopadzie tegoż roku w godzinach rannych, kiedy schodziłem ze służby w majątku, widziałem jak z przed posterunku odjeżdżały dwa pełne duże wozy ludzi. ~~Rozpoznałem~~ ~~nie rozpoznałem~~. Było jeszcze wtedy ciemno i nikogo z Polaków ani też z hitlerowców którzy ich eskortowali, nie rozpoznałem. Słyszałem po tym od ludzi, że wywieźli wtedy Czortka z Rynkówki. Konkel był oficerem SA. Nie wiem nic bliżej na temat jego działalności na naszym terenie. Słyszałem od ludzi, że Gracek, Kotowski i Bruchwalski, procesowali się z Kuschem w okresie międzywojennym. Chodziło im o to, że Kusch w czasie kiedy pracowali jako robotnicy leśni u niego w leśnictwie za mało im wypłacał pieniędzy za pracę. Kusch ten proces przegrał. Prawdopodobnie z zemsty za to, spowodował ich osadzenie w Kopytkowie i zamordowanie. Na tym protokół zakończono i przed podpisaniem odczytano.

zeznał

Manikowski

przesłuchał

[Signature]

